

Наталія Гриньова

аспірант кафедри практичної психології

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Формування особистості дитини в сучасному суспільстві ставить нові вимоги до системи виховання підростаючої особистості. Як відомо, батьки становлять перше суспільне середовище дитини, тому сімейне виховання відіграє важливу роль в житті кожної людини. Особливо слід звертати увагу на особистості батьків, які здійснюють виховання дітей. Саме сімейне виховання з боку батьків здійснює вплив не тільки на формування особистості дитини, а й на її майбутнє.

Сімейне середовище, в якому зростає дитина повинно бути сприятливим для психічного розвитку особистості, а несприятливим, та деструктивним його «робить» особистісна проблематика батьків. Деструктивному впливу сімейного виховання присвячені праці багатьох психологів, психоаналітиків: А. Адлера, Л. Бінсвангера, Д. Віннікотта, М. Кляйн, Р. Крайг, З. Фрейд, Т. Яценко та ін.

За визначенням Т. Яценко, «особистісна проблематика» – це складний феномен, що відображає суперечливість та дисфункціональність психіки, та проявляється в особистісних деструкціях [2]. Батьки, які обтяжені особистісною проблематикою часто виявляються не здатними до належного виконання виховних функцій, та здійснюють деструктивний вплив на формування особистості дитини.

Майбутньому практичному психологу необхідне знання сутності впливу на формування дитячої психіки, особистісної проблематики, якою нерідко обтяжені батьки. Негативний вплив сім'ї може проявлятися у таких формах:

- Психологічна залежність дитини від батьків, як одна з передумов соціальної дезадаптації.

- «Психотерапевтична» роль дитини, як засіб позбавлення батьків від неусвідомлюваного ними внутрішнього напруження, що сформувалося внаслідок власного (часто травматичного) життєвого досвіду.
- Очікування батьків, що дитина відповідатиме їхнім вимогам і моральним цінностям (наприклад, «виховую тебе, щоб у старості було кому подати склянку води»).
- Ставлення до дитини як до «друга» або «подруги», крім позитивного значення, може приховувати інфантильний інтерес з боку батьків – позбавлення від почуття самотності.
- Ідентифікація дитини з батьками, в результаті якої дитина немовби живе життям батьків, поступово й непомітно втрачаючи тотожність із собою, відчуття власної індивідуальності.
- Уникнення в стосунках з власною дитиною такого спілкування, яке травмувало самих батьків (на зразок компенсації), або, навпаки, батьки можуть «виміщувати» на дитині власні негаразди (агресія, не виправдане покарання тощо), оскільки самі ж батьки в дитинстві переживають відчуття емоційної знедоленості.
- Авторитарний, деспотичний стиль виховання, який порушує партнерські стосунки з дитиною. Такий стиль детермінований неусвідомленим почуттям провини самих батьків перед їхніми власними батьками та почуттям меншовартості.
- Драматичний характер взаємодії дитини з батьками, коли дитина задовольняє будь-яку природну потребу (наприклад, у незалежності або відпочинку) лише через конфлікт [3].

Отже, сім'я є найпершою інстанцією, в якій дитина формується як особистість, тому сімейне виховання відіграє вирішальну роль. Форми деструктивного впливу на дитину з боку батьків, можуть породжуватися особистісною проблематикою останніх, яка часто залишається ними неусвідомлюваною впродовж всього життя.

Список використаних джерел

1. Кляйн М. Развитие одного ребенка / М. Кляйн // Воспитание детей и психоанализ. – М. : Киев, 2000. - С. 17–90.
2. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: підготовка психолог-практика: навч. посіб. / [Т. С. Яценко, Б. Б. Іваненко, С. М. Авраменко та ін.] ; за ред. Т. С. Яценко. – К. : вища шк., 2008. – 342 с.
3. Яценко Т., Іваненко Б., Євтушенко І. Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання. Частина 2. – К.: Главник, 2008. – 192 с. – (серія «Бібліотечка соціального працівника» : у 3 ч., Ч. 2).